

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΣ ΚΑΙ ΑΛΜΥΡΟΥ
ΙΕΡΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΑΞΕΙΣ ΕΤΟΥΣ 2014-2015
20 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 2015
(Εισήγηση π. Γεωργίου Δορμπαράκη)

Θέμα: 'Τό κέντρο τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου: ἡ ἀγάπη
πρός τόν Θεό καί τόν συνάνθρωπο'.

Ὁ Κύριος, ἐκτός τῶν ἄλλων, εἶναι ὁ κατεξοχήν προφήτης-διδάσκαλος, τοῦ Ὁποίου ἡ διδασκαλία ἀποτελοῦσε ἔκφραση τῆς ζωῆς Του. Ὅϊος ὁ βίος, τοῖος καί ὁ λόγος', κατά τήν Πατερική ἔκφραση. Ὅπως ἔχει εἰπωθῆ, ὁ Κύριος μποροῦσε νά μήν εἶχε διδάξει καθόλου. Ἡ ζωή Του συνιστοῦσε καί τή διδασκαλία Του, γι' αὐτό καί τή διδασκαλία Του τή βλέπουμε ὑπομνηματισμένη σέ ὅλες τίς διαστάσεις τῆς ζωῆς Του. Καί βεβαίως, ὅπως εἶναι γνωστό, τά θαύματά Του ἦταν καί ἡ σφραγίδα τῶν ὄσων δίδασκε, γι' αὐτό καί θεωροῦνται καί αὐτά ἄλλης μορφῆς διδασκαλία Του.

Ποιός ὁ πυρήνας καί τό κέντρο τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου; Τί εἶναι αὐτό πού συγκεφαλαιώνει ὅ,τι εἶπε καί δίδαξε; Ἡ ἀπάντηση εἶναι αὐτή τήν ὁποία γνωρίζουμε καί ὁμολογοῦμε ὅλοι: ἡ ἀγάπη. Ἄν κάτι πράγματι μπορεῖ νά θεωρηθῆ ὡς ἡ συνισταμένη τῶν λόγων καί τῶν ἐνεργειῶν Του εἶναι ἀκριβῶς ἡ ἀρετή αὐτή.

1. Εἶναι ὅμως μία ἀρετή ἡ ἀγάπη;

Χωρίς νά ἀποκλείσουμε καί τή διάσταση αὐτή ἀπό πλευρᾶς ἀνθρώπινης, ἡ ἀγάπη ὑπερβαίνει τήν ἀρετολογική ἀπλή κατανόησή της, γιατί ἀποτελεῖ ἔκφραση τῆς ἴδιας τῆς ζωῆς τοῦ Χριστοῦ, ἀλλά καί ὅλης τῆς ἀγίας Τριάδος. Ὅ Θεός ἀγάπη ἐστὶ' (Α' Ἰωάν. 4, 16), πού σημαίνει ὅτι ἔχει βάθος μυστηριακό. Μιλώντας γιά ἀγάπη μιλάμε γιά τόν ἴδιο τόν Θεό. Ὅπως εὐστόχως ἔχει τονισθῆ: ὁ Θεός δέν ἔχει ἀγάπη, εἶναι ἀγάπη', κατά συνέπεια ψηλαφώντας τίς ἐνέργειές Του, ὅπως φαίνονται αὐτές στήν Ἁγία Γραφή ἀπαρχῆς τῆς Δημιουργίας καί μέχρι σήμερα καί ὅσο θά ὑπάρχει κόσμος, ψηλαφᾶμε τά χαρακτηριστικά τῆς ἀγάπης. Μέ ἄλλα λόγια, ὁ Δημιουργός Θεός τήν ἀγάπη Του ἀποτυπώνει στά δημιουργήματά Του, ὁ Λυτρωτής Θεός καί στήν πρώτη καί στή δεύτερη φάση τῆς ἀποκάλυψης Του ἐξίσου τήν ἀγάπη Του ἀποκαλύπτει, ὁ Τελειωτής ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Θεός ἐπίσης τήν ἀγάπη Του μαρτυρεῖ. Γι' αὐτό καί ἡ ὁποία πονηρία καί κακία στόν κόσμο δέν σχετίζεται μέ Αὐτόν, ἀλλά μέ τήν κακή χρήση τῆς ἐλευθερίας τῶν λογικῶν δημιουργημάτων Του, εἴτε ἀγγέλων εἴτε ἀνθρώπων. Ἡ δημιουργία στήν οὐσία καί τήν ἀλήθεια της εἶναι ἕνας ἀδιάκοπος ὕμνος πρὸς Ἐκείνου τήν ἀγάπη καί

τήν ἀγαθωσύνη, γι' αὐτό καί ἡ παντοδυναμία τοῦ Θεοῦ ποτέ δέν λειτουργεῖ ὡς φόβος καί ἀπειλή, ἀλλ' ὡς ἀγκαλιά τοῦ Θεοῦ.

Ἄκόμη καί οἱ θεωρούμενες τιμωρίες τοῦ Θεοῦ ἢ τό θεωρούμενο ἀπειλητικό πρόσωπο τοῦ Θεοῦ στήν Παλαιά Διαθήκη συνιστοῦν παιδαγωγίες ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, προκειμένου νά συνετίσει καί νά συνεφέρει τή σκληροκαρδία τῶν τέκνων Του, τά ὅποια λόγω τῆς ἁμαρτίας τους ἀλλοίωσαν τόν ἑαυτό τους, εἰσερχόμενα σέ παρά φύσιν κατάσταση καί ἀνωμαλία. Κατά συνέπεια διαστρέφει κανεῖς τήν εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί ἀλλοιώνει τό νόημα καί τῆς Ἀγίας Γραφῆς, ὅταν μένει στήν ἐπιφάνεια τῆς παιδαγωγίας καί δέν βλέπει τήν πηγὴ καί τήν προέλευσή της. Πόσο πλάνη ὑπάρχει σ' ἐκείνους λοιπόν πού ἀδυνατοῦν νά δοῦν τή μία εἰκόνα τοῦ Θεοῦ εἴτε στήν Παλαιά εἴτε στήν Καινή Διαθήκη, ἰσχυριζόμενοι ὅτι στήν Παλαιά ἔχουμε ἕναν ἀπειλητικό καί ἐκδικητικό Θεό καί στήν Καινή τό πρόσωπο τοῦ Πατέρα! Πρόκειται γιά πλάνη πού ἀποκαλύπτει τήν ἐνυπάρχουσα στήν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου κυριαρχία τῆς ἁμαρτίας, ἡ ὅποια βλέπει διχασμό ἐκεῖ πού δέν ὑφίσταται.

Ὁ Θεός λοιπόν *ἀγάπη ἐστὶ* ἀπαρχῆς καί πάντοτε, χωρὶς νά ὑπάρχει ὅποιαδήποτε μεταπόπιση ἀπὸ τήν ἀλήθεια αὐτή. Ἄλλωστε ὁ Θεός εἶναι ὁ μόνος *πιστός* καί δέν μπορεῖ νά ἀλλάξει καί ν' ἀρνηθεῖ τόν ἑαυτό Του, - *ἀρνήσασθαι ἑαυτόν ὁ Θεός οὐ δύναται* (Β' Τιμ. 2, 13) - κάτι πού συνιστᾷ ὄχι μόνο θεμέλιο γιά τήν πίστη μας, ἀλλά καί τή μεγαλύτερη παρηγοριά μας. Ἄς φανταστοῦμε τί σχέση θά εἶχαμε μέ τόν Θεό, τί αἰσθήματα θά βίωναμε, ἂν πιστεύαμε ὅτι ὁ Θεός ἔχει μεταπτώσεις συναισθηματικές καί μᾶς συμπεριφέρεται κατὰ τό δοκοῦν! Θά ἦταν ὄχι ὁ Θεός τῆς Γραφῆς καί τοῦ Χριστοῦ μας, ἀλλ' οἱ θεοὶ τῆς εἰδωλολατρίας καί τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων, θεοί-δημιουργήματα τοῦ ἀνθρώπου, κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καί ὄχι τό ἀντίστροφο. Μή ξεχνᾶμε ὅτι οἱ *θεοὶ* τῶν διαφόρων θρησκευτῶν λειτουργοῦν ὡς οἱ ἄνθρωποι μέ τίς δικές τους διακυμάνσεις τῆς ψυχῆς καί ἀντιστοίχως πρὸς τά ἀνθρώπινα πάθη. Γι' αὐτό καί δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι τό κυρίαρχο στοιχεῖο πρὸς τοὺς ὑποτιθέμενους αὐτοὺς θεοὺς εἶναι ὁ φόβος, πού σημαίνει ὅτι στό βάθος ὁ ἄνθρωπος στέκει μέ φόβο τελικῶς ἀπέναντι καί στόν ἴδιο του τόν ἑαυτό.

2. Ἄλλ' ἀκριβῶς ἐδῶ ἔχουμε καί τό θεμέλιο τῆς ἀγάπης ὡς τῆς καίριας ἐντολῆς τοῦ ἀποκαλυμμένου Θεοῦ πρὸς τόν ἄθροπο. Ἐκεῖνο δηλαδή πού ἐρμηνεύει τό γιατί τῆς ἀγάπης ὡς τῆς συνισταμένης τῆς διδασκαλίας τοῦ Χριστοῦ γιά τόν ἄνθρωπο εἶναι ἡ *κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσιν* Ἐκείνου δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου. Ἐφόσον *ὁ Θεός ἀγάπη ἐστὶ*, ἀντιστοίχως καί ὁ ἄνθρωπος εἶναι φτιαγμένος γιά νά ἀγαπᾷ. Δέν μπορεῖ ὁ ἄνθρωπος ὡς ἐκ τῆς φύσεώς του νά εἶναι κάτι διαφορετικό ἀπὸ τό *ἀρχέτυπό* Του, τόν ἴδιο τόν Θεό, συνεπῶς κάθε ἐκπτώση ἀπὸ τήν ἀγάπη συνιστᾷ διαστροφή καί ἀνωμαλία. Κι ἡ ἀλήθεια αὐτή ἐπιτείνεται ἀπὸ τήν ἐξήγηση πού δίνουν οἱ ἅγιοι Πατέρες μας, ὅτι οἱ εἰκονισμοὶ τοῦ

άνθρώπου ανάγεται στο δεύτερο πρόσωπο τῆς Ἀγίας Τριάδος, τόν Ἰησοῦ Χριστό, διότι Ἀὐτός ἐστίν ἡ εἰκὼν τοῦ Θεοῦ τοῦ ἀοράτου (Κολ. 1, 15). Μὲ ἄλλα λόγια στή δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου ὑπῆρχε ἡ προοπτική τῆς ἐνσάρκωσης τοῦ Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ - ὁ ἄνθρωπος δημιουργεῖται κατὰ τόν τύπο τοῦ ἐρχομένου στόν κόσμο Θεοῦ -, γι' αὐτό καὶ ὁ ἄνθρωπος δέν μπορεῖ νά δεῖ τήν ἀλήθεια τοῦ ἑαυτοῦ του πέρα καὶ ἔξω ἀπό τόν Ἰησοῦ Χριστό, ἰδιαίτερος δέ πέρα καὶ ἔξω ἀπό ὅ,τι συνιστοῦσε τή ζωὴ Ἐκείνου, τῆ θυσιαστικῆ ἀγάπη.

Ὁ ἄνθρωπος λοιπόν εἶναι φυσιολογικός, εἶναι ἄnormal, ὅταν ζεῖ κατὰ τόν λόγο καὶ τῆ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Ὅταν ὁ ἴδιος ὁ Κύριος καλοῦσε καὶ καλεῖ τόν ἄνθρωπο ἄπίσω Αὐτοῦ ἀκολουθεῖν (Ματθ. 8, 22. 9,9 κ.π.ἄ.), δέν τό ἔκανε καὶ δέν τό κάνει γιά νά ἔχει ὁπαδούς ὡς ἀρχηγός μίας κάστας ἢ ἑνός κόμματος - ἄπαγε τῆς βλασφημίας! -, ἀλλά γιά νά δώσει στόν ἄνθρωπο τόν ὀρθό του προσανατολισμό, προκειμένου νά βρεῖ τόν κανονικό ρυθμό καὶ τό νόημα τῆς ζωῆς του. Ἀγάπη ἔτσι γιά τόν ἄνθρωπο σημαίνει φῶς καὶ ζωὴ καὶ ἀλήθεια. Σημαίνει εὕρεση τῆς χαρᾶς καὶ τοῦ Παραδείσου.

3. Γιατί τότε ἡ ἀγάπη δίνεται ὡς ἐντολή; Διότι λέει ἄαὐτη ἐστίν ἡ ἐντολή ἡ ἐμῆ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους (Ἰωάν. 15, 13). Ἐφόσον ἡ ἀγάπη ἀποτελεῖ τῆ φυσιολογία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τήν κανονική λειτουργία του, γιατί νά δίνεται ὡς ἐντολή; Λογικό τό ἐρώτημα, ἀπό τό ὅποιο ὅμως ἐλλεῖπει ἡ σωστή ἀνθρωπολογία ὡς μή λαμβάνουσα ὑπόψη τό πιό κύριο στοιχεῖο τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξης, τήν ἐλευθερία. Θέλουμε νά ποῦμε ὅτι ὁ Θεός δημιουργεῖ τόν ἄνθρωπο ἄκατ' εἰκόνα Του, ἄρα νά ἀγαπᾶ, ἀλλά μέσα στόν εἰκονισμό αὐτό ὑπάρχει καὶ ἡ ἐλεύθερη προαίρεση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄνθρωπος θά πορευόταν ἐν ἀγάπῃ, δηλαδή μέσα στήν κανονικότητά του, ἀλλά μόνο μέ τῆ θέλησή του. Ὁ Θεός δέν δημιούργησε ρομπότ καὶ μηχανές, ὥστε ἀναγκαστικά καὶ μηχανιστικά ὁ ἄνθρωπος νά Τόν ὑπακούει. Ὁ Θεός θέλησε ὁ ἄνθρωπος ἐν ἐλευθερίᾳ νά πορευέται, κάτι πού ἐνεῖχε - ἀνθρωποπαθῶς μιλώντας - καὶ τό ρίσκο τῆς ἀποτυχίας τοῦ ἀνθρώπου. Καὶ πράγματι, ὁ ἄνθρωπος, ὅπως πιό πρὶν κάποια πνευματικά ὄντα πού εἶχε ὁ Θεός δημιουργήσει, ἐννοῦμε τούς ξεπεσμένους ἀγγέλους τούς δαίμονες, δέν χρησιμοποίησε ὀρθά τήν ἐλευθερία του. Ἀρνήθηκε νά ὑπακούσει στόν Δημιουργό του καὶ ἡ ἀνυπακοή του αὐτή τόν ἔφερε στόν δρόμο τῆς ἀνωμαλίας τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἀγάπη χάθηκε ὡς φυσιολογικό ὁδός καὶ ὁ ἐγωισμός - ἡ διεστραμμένη ἀγάπη - ἔγινε ὁ τραγικός καὶ ζοφερός μονόδρομος τοῦ ἀνθρώπου. Λοιπόν, ὁ Θεός μέσα στά πλαίσια τῆς ἀγάπης Του καὶ τοῦ ἀπολυτρωτικοῦ ἔργου πού ἀναλαμβάνει πρὸς σωτηρία τοῦ δημιουργήματός Του, φανερώνει στόν σκοτεινιασμένο νοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πάλι τήν ὀρθή ὁδό τῆς ἀγάπης, τόν ἐνισχύει προκειμένου νά τήν ἀκολουθήσει καὶ ὡς **δεκανίκι** στήν τραγικὴ κατάσταση πού βρισκόταν

του δίνει την εντολή. Ἡ φυσιολογία τῆς ἀγάπης γίνεται καί ἐντολή, λόγω ἀκριβῶς τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου στήν ἀμαρτία καί τοῦ τραυματισμοῦ πού ὑπέστη ἀπό τήν ἐπανάστασή του κατά τοῦ Δημιουργοῦ του.

4. “Ὁ Θεός λοιπόν ἀγάπη ἐστί” καί τό σχεδιά Του γιά τόν ἄνθρωπο, τόν ἐκπτώτο καί ἀδύναμο νά δεῖ τήν πραγματικότητα, ἦταν νά τόν φέρει καί πάλι στήν ἀγάπη, τή μόνη σωτήρια καί ἀρμόζουσα γι’ αὐτόν ζωή. Γι’ αὐτό καί ἡ ἐντολή πού τοῦ δίνει, ἡ πρώτη καί ἀπόλυτη καί συγκεφαλαιουῖσα τά πάντα, εἶναι ἀκριβῶς αὕτη, ἤδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη: “Ἀκουε, Ἰσραήλ. Κύριος ὁ Θεός ἡμῶν Κύριος εἷς ἐστί. Καί ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καί ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου καί ἐξ ὅλης τῆς δυνάμεώς σου” (Δευτερ. 6, 5). Ὁ ἐρχομός τοῦ Χριστοῦ κατανοεῖται ὡς συνέχεια καί ἐπιβεβαίωση αὐτῆς. Πέραν τοῦ γεγονότος ὅτι ὁ Κύριος παραπέμπει στήν ἐντολή αὕτη τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, τήν ὁποία ἄλλωστε ὁ Ἰδιος ὡς ἄσαρκος ἀκόμη Λόγος ἔδωσε (βλ. π.χ.: “Ὁ Ἰησοῦς ἔφη αὐτῶ: Ἀγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐν ὅλη τῇ καρδίᾳ σου καί ἐν ὅλη τῇ ψυχῇ σου καί ἐν ὅλη τῇ διανοίᾳ σου. Αὕτη ἐστί πρώτη καί μεγάλη ἐντολή. Δευτέρα δέ ὁμοία αὐτῇ: ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν” (Ματθ. 22, 37-39), τήν ξανατονίζει σχετίζοντάς την καί μέ τή δική Του ἐπί γῆς αὐθεντία: “Αὕτη ἐστί ἡ ἐντολή ἡ ἐμῆ, ἵνα ἀγαπάτε ἀλλήλους” (Ἰωάν. 15, 13). Κι ἀκόμη περισσότερο τήν ‘δένει’ μέ τήν ἀγάπη στό δικό Του πρόσωπο. “Ἐάν ἀγαπάτε με, τάς ἐντολάς τάς ἐμάς τηρήσατε”. “Ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τόν λόγον μου τηρήσει” (Ἰωάν. 15, 15.23). Ὁ ἄνθρωπος θά ξέρει ὅτι ἀγαπᾷ τόν Θεό, μόνον ἂν βρῆσκειται πάνω στήν ἐντολή Αὐτοῦ καί τοῦ Χριστοῦ. Μπορεῖ νά δίνονται καί ἄλλες ἐντολές, ἀλλά ὅλες θά βρῆσκουν τή σημασία καί τό νόημά τους μόνον ἂν βρῆσκονται σέ συντονισμό καί προοπτική μέ αὐτήν τήν πρώτη καί καιρία. Τό ‘ἔλεος θέλω καί οὐ θυσίαν’ γιά παράδειγμα πού τόνιζε ὁ προφήτης Ὡσηέ, ἀλλά στήν οὐσία καί ὅλοι οἱ προφῆτες, καί ζήτησε καί ὁ Κύριος, ἀκριβῶς αὐτήν τήν ἀλήθεια τονίζουν. Καί μάλιστα ὁ Κύριος τό ἔφερε στήν ἐπιφάνεια μέ τόν πιό ἀπόλυτο καί καθαρό τρόπο: “Ἐν τούτῳ γινώσκονται πάντες ὅτι ἐμοί μαθηταί ἐστε, ἐάν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις” (Ἰωάν. 13, 35) . Καί βεβαίως ἀκόμη περισσότερο μέ τήν παραβολή τῆς κρίσεως πού εἶπε: “Ἐφ’ ὅσον ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, ἐμοί ἐποιήσατε. Καί ἐφ’ ὅσον οὐκ ἐποιήσατε ἐνί τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, οὐδέ ἐμοί ἐποιήσατε” (Ματθ. 25, 40.45). Τό πιό καθοριστικό στοιχεῖο τῆς ζωῆς στόν κόσμον τοῦτο πού θ’ ἀποδεικνύει τή χριστιανικότητα κάποιου καί θά τοῦ ‘ἐξασφαλίζει’ τήν εἴσοδο στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ ἀγάπη. Καί μάλιστα αὕτη πού ἀναφέρεται στόν ἐλάχιστο ἀδελφό.

5. Ποιό τό νόημα ὅμως τοῦ ἐρχομοῦ τοῦ Χριστοῦ, ἂν σκοπός Του ἦταν νά ξανατονίσει τή χαμένη προοπτική τῆς ἀγάπης; Δεδομένου ὅτι καί οἱ προφῆτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης λειτουργοῦσαν μέσα στήν ἴδια

σκοποθεσία, γιατί ό έρχομός και Έκείνου; Ένας άκόμη, ίσως ισχυρότερος και μεγαλοπρεπέστερος, προφήτης; Γνωστά πράγματα, άλλ' είναι ανάγκη και πάλι νά τονιστούν. Βεβαίως οί προφήτες ώς σταλμένοι από τόν Θεό κήρυσσαν τήν έπιστροφή στόν Θεό και τή μετάνοια, κήρυσσαν δηλαδή τήν έπιστροφή στόν δρόμο τής αγάπης, όμως ή άμαρτία πού είχε εισέλθει στό ανθρώπινο γένος ήταν τέτοια πού δέν άρκοϋσε μόνη ή διδαχή και ή έξαγγελία της. Δέν είναι τυχαίο ότι ή Γραφή διαρκώς σημειώνει τό 'έδει παθειν τόν Χριστόν' (Λουκ. 24, 26). Έπρεπε νά πάθει ό Χριστός, ό ένανθρωπήσας Θεός, προκειμένου νά άρει τήν άμαρτία τών ανθρώπων και νά τούς ένώσει μέ τόν Θεό. Η άμαρτία δηλαδή είχε καταφέρει τόσο αποφασιστικά πλήγματα κατά του ανθρώπου, ώστε ή ανθρωπότητα έκείτο όχι νεκρή - όπως πιστεύουν οί Προτεστάντες - αλλά ήμιθανής, μέ άδυναμία επαναποκτήσεως τής υγείας της από μόνη της. Άξίζει νά μνημονεύσουμε αυτό πού επισημαίνουν πολλοί έρμηνευτές Πατέρες τής Έκκλησίας μας όταν έξηγοϋν τήν παραβολή του καλού Σαμαρείτου, ότι στό πρόσωπο του ήμιθανούς Ιουδαίου τής παραβολής ό Κύριος 'φωτογράφιζε' τό ανθρώπινο γένος, τό όποιο θά έβρισκε τόν θάνατο, αν δέν περνούσε ό καλός Σαμαρείτης, δηλαδή Έκείνος ό Ίδιος. Ό Κύριος λοιπόν είναι ό καλός Σαμαρείτης πού τήν ήμιθανή ανθρωπότητα τή διασώζει και συνεχίζει νά τή φροντίζει μέσα στό Νοσοκομείο-Πανδοχείο τής Έκκλησίας, του ζωντανού σώματός Του. Έτσι ό Κύριος έρχεται προκειμένου νά σηκώσει τόν άνθρωπο, νά του πάρει τίς άμαρτίες και νά τίς ξεπλύνει, νά τόν σώσει από τά δίχτυα του Πονηροϋ και τελικώς από τόν μεγαλύτερο και έσχατο έχθρό του, τόν θάνατο. Χωρίς τόν Χριστό ό άνθρωπος δέν θά μπορούσε νά δεϊ και πάλι Θεού πρόσωπο. Η άμαρτία και ή έναντίωση προς τόν Δημιουργό του θά ήταν ή διαρκής κατάστασή του. Αν τό πρόβλημα του ανθρώπου ήταν μόνο πρόβλημα διδαχής, ναι! θά άρκοϋσαν οί άπεσταλμένοι από τόν Θεό προφήτες. Άλλά τό πρόβλημα ήταν πολύ πιό βαθύ και τραγικό, γι' αυτό και έπρεπε νά έλθει ό Ίδιος. Οί προφήτες έτοίμασαν τόν δρόμο Του και Τόν προανήγγειλαν, Έκείνος είναι ό Σωτήρας.

6. Σωτήρας μάλιστα άπόλυτος και μοναδικός. Μπορεί κατά καιρούς στην ιστορία τής ανθρωπότητας νά εμφανίζονται κάποιοι πού διεκδικοϋν τόν τίτλο αυτό, άλλ' όλοι αυτοί, πέραν τής ψυχοπαθολογίας τους, συνιστοϋν ενεργούμενα του διαβόλου. Ό άποκαλυπτικός λόγος τής Γραφής έρχεται μέ τρομακτική σαφήνεια και άπολυτότητα και μäs λέει: 'Ουκ έστιν έν άλλω οϋδενί ή σωτηρία' (Πρ. Άπ. 4, 12). Διότι 'Ουτός έστιν ό αληθινός Θεός' (Α' Ίω. 5, 20). Κατά τόν λόγο του ίδιου του Κυρίου: 'Εγώ ειμι ή θύρα. Δι' έμοϋ εάν τις εισέλθη, σωθήσεται, και εισελεύσεται και έξελεύσεται. Όσοι ήλθον πρό έμοϋ κλέπται εισί και λησταί' (Πρβλ. Ίω. 10, 8-9). Και τά θεωρούμενα άπόλυτα αυτά λόγια άποτελοϋν καρπό τής μεγαλύτερης αγάπης στόν άνθρωπο, γιατί ό Χριστός μας δέν 'παίζει' μέ

τούς ανθρώπους. Ἦλθε νά φέρει τήν ἀλήθεια, πού εἶναι καί ἡ μόνη σώζουσα κατάσταση. *Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδός καί ἡ ἀλήθεια καί ἡ ζωή* (Ἰω. 14, 6). Κάθε καλοπροαίρετος ἄνθρωπος ἀκούει τά λόγια αὐτά τοῦ Κυρίου καί κατανοῦσεται καί μετανοεῖ. Διότι *πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς* (Ἰωάν. 18, 37).

Τό πρόβλημα ἔτσι δέν εἶναι τά λόγια τοῦ Κυρίου. Εἶναι ἡ διάθεση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ καλοπροαίρετος μετανοεῖ. Ὁ πονηρός καί κακοπροαίρετος ἀντιδρᾷ. Καί δέν μπορεῖ νά ὑπάρξει ἄλλη κατάσταση, διότι μπρός στόν Κύριο κανείς δέν μένει ἀδιάφορος. Ὅπως ἀπαρχῆς τῆς ἐλεύσεως τοῦ Κυρίου εἶχε προφητευθῆ ἀπό τον γέροντα Συμεών τόν θεοδόχο: *Οὗτος κεῖται εἰς πτωσίν καί ἀνάστασιν πολλῶν καί εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον* (Λουκ. 2, 34). Καί κατά τόν λόγο τοῦ Κυρίου: *Ὁ μή ὢν μετ' ἐμοῦ κατ' ἐμοῦ ἐστι καί ὁ μή συνάγων μετ' ἐμοῦ σκορπίζει* (Ματθ. 12, 30). Γι' αὐτό καί δέν ὑπάρχει μεγαλύτερη εὐεργεσία πρὸς τόν ἄνθρωπο κάθε ἐποχῆς ἀπό τή μαρτυρία σ' αὐτόν τῆς ἀλήθειας, τῆς καθαρῆς τοῦ Χριστοῦ ἀλήθειας. Λόγια τῆς πίστεως *νερωμένα* ἀπό τόν κοσμικό δικό μας λόγο, εἶναι ἡ χειρότερη προσφορά μας. Ἡ γνήσια ἐξαγγελία τῆς πίστεως εἶναι ἐκείνη πού ὄντως θά φέρει ρῆγμα σωτηρίας στήν ψυχή τοῦ ἀνθρώπου, τοῦ καλοπροαίρετου καί ἀναζητοῦντος τήν ἀλήθεια. Γιατί ἡ μαρτυρία αὐτή θά τόν φέρει μπροστά ἀκριβῶς στόν Πατέρα Θεό.

7. Μιλᾷμε λοιπόν γιά τήν ἀγάπη, τήν ὁποία κήρυξαν οἱ προφῆτες, ἀλλά ὁ Κύριος τήν κατέστησε δυνατή γιά τόν ἄνθρωπο, καθώς μέ τόν ἐρχομό Του ἐνέταξε τόν ἄνθρωπο στόν ἑαυτό Του καί τοῦ ἔδωσε καί τοῦ δίνει τή δύναμη ἐφαρμογῆς τῆς, συνεπῶς νά ἔχει τόν Θεό παρόντα στή ζωή του. Κι αὐτή ἡ ἔνταξη στόν Χριστό πού κάνει τόν ἄνθρωπο ἀπό τήν κατάσταση τῆς ἁμαρτίας νά κατανοεῖ τόν ἑαυτό του ὡς συνέχεια καί προέκταση τοῦ Χριστοῦ, ἄρα νά ζεῖ καί τήν ἀγάπη Του, πραγματοποιεῖται μέ τό μυστήριο τοῦ ἁγίου βαπτίσματος. Μέ τό βάπτισμα γινόμαστε ἕνα μέ τόν Κύριο, μᾶς καθιστᾷ μέ τή χάρη Του μέλη Του, συνεπῶς διοχετεύεται ἡ ἀγάπη Του καί σ' ἐμᾶς, γιά νά ἐξακτινωθεῖ στή συνέχεια μέσω ἡμῶν ὡς εὐλογία καί σ' ὅλον τόν κόσμο. Ὅταν ὁ Κύριος λέει ὅτι *Ἐκεῖνος εἶναι τό ἀμπέλι κι ἐμεῖς τά κλήματα - Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος, ὑμεῖς τά κλήματα* (Ἰω. 15, 5) - ἀποκαλύπτει ἀκριβῶς ὄχι ὡς σχῆμα λόγου ἀλλ' ὡς τήν βαθύτερη πραγματικότητα τήν οὐσιαστική καί ὄχι ἀπλῶς ἠθική σχέση μας μαζί Του. Τό κήρυγμα τῶν ἀποστόλων, ἰδίως τοῦ ἀποστόλου Παύλου, αὐτό ἀπηχοῦσε: εἴμαστε ἐνδεδυμένοι τόν Χριστό ψυχικά καί σωματικά (Γαλ. 3, 27: *ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε*), ἀποτελοῦμε νάο τοῦ ἁγίου Πνεύματος (Α' Κορ. 6, 19: *οὐκ οἴδατε ὅτι τό σῶμα ὑμῶν ναός τοῦ ἐν ὑμῖν ἁγίου Πνεύματος ἐστι;*), ἡ ζωή λοιπόν Ἐκεῖνου γίνεται καί ζωή δική μας (Γαλ. 2, 20: *ζῶ δέ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ ἐν ἐμοί Χριστός*). Ἄρκεῖ - καί πάλι τό τονίζουμε - ἡ θέλησή μας νά βρῆσκει πρὸς αὐτήν τήν κατεύθυνση. Δέν εἶναι λοιπόν δυνατόν ἡ

ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ πού εἶναι τό κέντρο Του νά μὴν περνᾶ καί σ' ἐμᾶς. Στήν περίπτωση 'ἀδιαβροχίας' μας σημαίνει ὅτι τήν πίστη μας σ' Αὐτόν τήν ἔχουμε κάνει ἰδεολογία καί τήν κατανοοῦμε ὡς μία ἐπί πλέον θρησκεία τοῦ κόσμου τούτου. Ὅποτε εἶναι ἐπόμενο νά φτάνουμε στή δαιμονική πράγματι κατάσταση, ἐν ὀνόματί Του νά καταδιώκουμε τούς συνανθρώπους μας, νά τούς ἐχθρευόμαστε, νά θεωροῦμε ἀντιπάλους καθένα πού δέν συμφωνεῖ μ' ἐμᾶς καί στό ὄνομα τοῦ Σταυροῦ Του νά σταυρώνουμε τόν κόσμο.

8. Εἶναι περιττό βεβαίως νά σημειώσουμε ὅτι ἡ χαρισματική ἐν Ἐκκλησίᾳ καί διαρκῶς ἀνανεούμενη διά τῶν μυστηρίων καί διά τῆς τηρήσεως τῆς ἐντολῆς τῆς ἀγάπης αἴσθησις τῆς ζωντανῆς σχέσης μέ τόν Χριστό δέν ἔχει διακοπές. Θέλουμε νά ποῦμε ὅτι δέν ὑπάρχει διάλειμμα στή χριστιανικότητα κάποιου, δηλαδή δέν μπορεῖ νά ὀνομάζεται χριστιανός ἐκεῖνος πού ἄλλοτε μετέχει στό γεγονός τῆς Ἐκκλησίας καί ἄλλοτε ὄχι, πού ἄλλοτε κρατάει τήν ἀγάπη καί ἄλλοτε ὄχι. Διότι στήν περίπτωση αὐτή ἔχουμε ἴσως τή χειρότερη δυνατή μαρτυρία τῆς πίστεως, περίπτωση πού ὁ λόγος τῆς Γραφῆς ἔχει χαρακτηρίσει ὡς χλιαρότητα καί ὡς διψυχία. Καί τούς χλιαρούς στήν πίστη τούς ἐμέσει ὁ Θεός, κατά τό 'ὄφειλες νά εἶσαι ἢ θερμός ἢ ψυχρός. Ἄλλ' ἐπειδή εἶσαι χλιαρός, θά σέ ἐμέσω ἀπό τό στόμα μου' (Ἀποκ. 3, 16), ἐνῶ τόν δίψυχο τόν θεωρεῖ ὡς ἀκατάστατο σέ ὅλες ἐνέργειές του. 'Ἄνῆρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ' (Ἰακ. 1, 8). Ἐπισημαίνουμε τίς διαστάσεις αὐτές τῆς χλιαρότητας καί τῆς διψυχίας, ὄχι μόνο γιατί παρουσιάζονται ὡς συνήθη φαινόμενα κατά τήν ἱστορική πορεία τοῦ χριστιανισμοῦ καί τῆς ζωῆς μας, ἀλλά γιατί κυρίως σ' αὐτές ὀφείλονται ἡ ἔλλειψη τῆς χαρᾶς καί τοῦ νοήματος τῆς ζωῆς πολλές φορές στήν ὑπαρξή μας.

Γίνεται συχνά λόγος γιά παράδειγμα στίς ἡμέρες μας – καί ὄχι μόνο – γιά τά ψυχολογικά λεγόμενα προβλήματα. Τίς περισσότερες φορές ὅμως, ὅπως ἔχουν διαπιστώσει ὄχι μόνον οἱ ἅγιοι Πατέρες μας, παλαιότεροι καί νεώτεροι, ἀλλά καί ψυχολόγοι καί ψυχίατροι τοῦ καιροῦ μας, τά προβλήματα αὐτά ἀνάγονται στήν ἀδυναμία ἐλέγχου τῶν λογισμῶν μας. Οἱ διάφοροι λογισμοί – εἴτε ἐκ τοῦ φυσικοῦ μας εἴτε ἐκ τοῦ πονηροῦ - ἔρχονται καί μᾶς καθηλώνουν, τόσο πού 'καθορίζουν' τό περιεχόμενο τῆς ζωῆς μας. Μία σκέψη, μία εἰκόνα 'καρφώνεται' μέσα μας καί μᾶς δημιουργεῖ κατάσταση τυραννίας, χωρίς νά μπορούμε νά ξεφύγουμε ἀπό αὐτήν. Ἀποτέλεσμα; Ἄγχος, ταραχή, φόβος, ἀνασφάλεια, καταστάσεις πού τίς περισσότερες φορές σωματοποιοῦνται δημιουργώντας περαιτέρως πλῆθος ἀπό ἐπιμέρους προβλήματα. Ἄλλ' ἡ κατάσταση αὐτή τί ἄλλο τελικῶς ἀποκαλύπτει παρά τή μέ διαλείμματα χριστιανική βιοτή μας; Διότι ἂν εἶχαμε ἀληθινή αἴσθησις ὅτι ἀποτελοῦμε μέλη Χριστοῦ καί ὅτι ἡ καρδιά καί ὁ νοῦς μας θά 'πρεπε γι' αὐτό νά βρίσκονται 'κολλημένα' στήν ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ - 'ἀγαπήσεις Κύριον τόν

Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου καί ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου' καί ὄχι περιστασιακά ζητεῖ ὁ Θεός - δέν θά ἔμενε χρόνος γιά τούς 'δειλούς' καί πλανεμένους ὡς ἐπί τό πλεῖστον ἀνθρώπινους ἢ καί δαιμονικούς λογισμούς μας. 'Λογισμοί ἀνθρώπων πάντες δειλοί', κατά τή Γραφή.

9. Ἡ ἀγάπη λοιπόν εἶναι τό διαρκῶς ζητούμενο γιά τόν χριστιανό, αὐτό γιά τό ὅποιο καί βαπτίστηκε καί χρίστηκε καί μετέχει ἐν μετανοίᾳ τῆς Θείας Εὐχαριστίας, ἀφοῦ αὐτή τόν συντονίζει μέ τήν παρουσία τοῦ Θεοῦ καί τόν κάνει ἕνα μαζί Του. 'Ὁ Θεός ἀγάπη ἐστὶ καί ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καί ὁ Θεός ἐν αὐτῷ' (Α' Ἰω. 4, 16). Καί βεβαίως μιλώντας γιά τήν ἀγάπη τήν ἐννοοῦμε ἀφενός μέ τή διπλή της διάσταση: τήν πρὸς τόν Θεό καί τήν πρὸς τόν συνάνθρωπο, κατά τήν ἐντολή τοῦ Κυρίου, ἀφετέρου μέ τό περιεχόμενο πού τῆς δίνει ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ. Καί ἄς ἐπιτραπεῖ, πέραν τῶν ὅσων ἀναφέραμε, νά ποῦμε ἐπιπροσθέτως καί τά ἑξῆς. Ἡ ἀγάπη πρωτίστως ἀναφέρεται πρὸς τόν Θεό, διότι - τό ἐξηγήσαμε προηγουμένως - εἴμαστε δικά Του δημιουργήματα, 'κατ' εἰκόνα καί καθ' ὁμοίωσίν' Του. Μᾶς ἔχει ἀποκαλύψει μάλιστα ὅτι δέν εἶναι κάποιος πού μᾶς δημιούργησε καί μᾶς παράτησε ἀπό κεῖ καί πέρα στήν τύχη μας, (ὅπως διατεινόταν ὁ φιλοσοφικός δεισμός τῶν νεώτερων χρόνων, φέρνοντας μάλιστα τό παράδειγμα τοῦ ὠρολογοποιοῦ, ὁ ὅποιος ἀφοῦ κατασκευάσει ἕνα ρολοῖ δέν γνωρίζει ἀργότερα τήν πορεία του - πεποίθηση πού ἀπέχει ἕνα μόλις βῆμα ἀπό τήν παντελή ἄρνηση τοῦ Θεοῦ καί τήν ἀθεΐα), ἀλλ' εἶναι ὁ Πατέρας μας, ὁ Ὅποιος συνεχίζει νά μᾶς φροντίζει μέ τήν πρόνοιά Του καί νά μᾶς καθοδηγεῖ στόν τελικό μας προορισμό. 'Ὅτι ἐν Αὐτῷ ἐκτίσθη τά πάντα...τά πάντα δι' Αὐτοῦ καί εἰς Αὐτόν ἔκτισται' (Κολ. 1, 16). Ἡ διαρκῆς αὐτή ἀγάπη τοῦ Δημιουργοῦ μας, ἐντελῶς προσωπική γιά τόν καθένα μας, τόσο πού καί 'αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς ἡμῶν πᾶσαι ἠρηθμημέναι εἰσὶ' (Ματθ. 10, 30), μᾶς κάνει, ὅταν ριζῶσει στήν καρδιά μας, νά στρεφόμεστε ἀπέναντί Του μέ ἀγάπη καί εὐγνωμοσύνη, νά διαλεγόμεστε μαζί Του μέ τή μεγαλύτερη φυσικότητα, ὅπως εἶναι ἡ ἀναπνοή γιά τόν ἄνθρωπο, νά νιώθουμε ὅπως τό παιδί στήν ἀγκαλιά τοῦ πατέρα του. Κι αὐτό σημαίνει ὅτι μιλάμε γιά μία χαρισματική κατάσταση, τήν ὁποία μόνον ὁ χριστιανός μπορεῖ νά κατανοήσει καί νά βιώσει. Γι' αὐτό λέει καί ὁ ἀπόστολος 'ἡμεῖς ἀγαπῶμεν ὅτι Αὐτός πρῶτος ἠγάπησεν ἡμᾶς' (Α' Ἰω. 4, 19). Ἄν Ἐκεῖνος δέν μᾶς εἶχε ἀποκαλυφθῆ, ἂν Ἐκεῖνος δέν εἶχε στείλει τούς ἀγίους προφῆτες Του, κατεξοχὴν τόν ἴδιο τόν Υἱό Του, ἐμεῖς λόγω τοῦ σκοτισμοῦ τοῦ νοός μας ἀπό τήν ἁμαρτία, θά ἀδυνατούσαμε παντελῶς νά κατανοήσουμε τοῦτο. Κι ἐπειδὴ ὁ Θεός δέν εἶναι κάτι ἀπό τή ζωή μας, ἀλλ' ἡ πηγὴ καί ἡ ἴδια ἡ ζωὴ τῆς ζωῆς μας ζητεῖ αὐτήν καθ' ὀλοκληρίαν. 'Αγαπήσεις Κύριον τόν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς, ἐξ ὅλης τῆς καρδίας, ἐξ ὅλης τῆς διανοίας, ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος'. 'Υἱέ μου, δός μοι σὴν καρδίαν'. Ἄλλωστε δημιουργημένοι ἀπό τόν Θεό κατ' εἰκόνα Του, δέν

ἔχουμε κάτι ἐκτός Αὐτοῦ πού μπορεῖ νά γεμίσει τήν καρδιά μας. Εἴτε χρήματα εἴτε ἀπολαύσεις εἴτε δόξες, ὅλα αὐτά ὡς ἐγκόσμιες καταστάσεις ἔχουν τέλος τόν θάνατο καί δέν μποροῦν νά γεμίσουν τό ἄπειρο τῆς καρδιάς. Ἡ ὁμολογία ἐν προκειμένῳ τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου ὅτι ἄνησυχη εἶναι, Κύριε, ἡ καρδιά μας, ἕως ὅτου βρεῖ Ἐσένα καί ἀναπαυθεῖ σ' Ἐσένα ἥ θά ἰσχύει πάντοτε γιά ὅλους διαχρονικά. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι οἱ χῶρες μέ αὐξημένο κατά κεφαλὴν εἰσόδημα καί μέ εὐρυχωρία ἀπολαύσεων ἔχουν καί τό μεγαλύτερο ποσοστό αὐτοκτονιῶν!

Ἡ ἀγάπη ὅμως αὐτή πρὸς τόν Θεό ἐμπεριέχει καί τήν ἄλλη διάσταση: τήν ἀγάπη καί πρὸς τόν συνάνθρωπο. Πῶς ἄλλωστε εἶναι δυνατόν νά μὴν τήν ἐμπεριέχει, ἀφοῦ ὁ ἴδιος ὁ ἄνθρωπος εἰκονίζει τόν Θεό; Ν' ἀγαπῶ τόν Θεό, ἀλλά νά μὴ θέλω τήν εἰκόνα Αὐτοῦ εἶναι τό λιγότερο σόλοικο, ἂν μὴ δαιμονικό. Γι' αὐτό καί ἡ Γραφή, ὅπως καί σύνολη ἡ ἀγιοπνευματική Πατερική Παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ἔχει δεμένες ἄρρηκτα τίς δύο αὐτές ἀγάπες, πού σημαίνει ὅτι ἡ καθεμία ἀποτελεῖ ἀπόδειξη τῆς ἄλλης. Ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος στήν Α' Καθολική ἐπιστολή του τό ἐπισημαίνει περὶ τριῶν: Ἐάν τις εἴπῃ ὅτι ἀγαπῶ τόν Θεόν, καί τόν ἀδελφόν αὐτοῦ μισῇ, ψεύστης ἐστίν. Ὁ γάρ μὴ ἀγαπῶν τόν ἀδελφόν ὃν ἐώρακε, τόν Θεόν ὃν οὐχ ἐώρακε πῶς δύναται ἀγαπᾶν; Καί ταύτην ἐντολήν ἔχομεν ἀπ' αὐτοῦ, ἵνα ὁ ἀγαπῶν τόν Θεόν ἀγαπᾶ καί τόν ἀδελφόν αὐτοῦ (4, 20-21). Καί ἄλλου: Ἐν τούτῳ γινώσκωμεν ὅτι ἀγαπῶμεν τά τέκνα τοῦ Θεοῦ, ὅταν τόν Θεόν ἀγαπῶμεν καί τὰς ἐντολάς Αὐτοῦ τηρῶμεν (Α' Ἰω. 5, 2). Μία πολύ ὁμορφη εἰκόνα πού φανερῶνει τό ἄρρηκτο τῶν δύο ἀγαπῶν μᾶς παρέχει μεταξύ ἄλλων καί ὁ ἅγιος ἀββᾶς Δωρόθεος: Ἄς ὑποθέσουμε, λέει, ὅτι ὁ κόσμος ὅλος μοιάζει μέ ἕναν κύκλο, τοῦ ὁποῖου κέντρο εἶναι ὁ Θεός, ἐνῶ οἱ εὐθείες ἀπό τόν κύκλο ἕως τό μέσο οἱ ὁδοί, δηλαδή οἱ διαγωγές τῶν ἀνθρώπων. Ὅσο λοιπόν εἰσέρχονται οἱ Ἅγιοι πρὸς τά μέσα, ποθώντας νά προσεγγίσουν τόν Θεό, τόσο ἔρχονται κοντά σ' Ἐκεῖνον, ἀλλά καί κοντά στοὺς ἄλλους. Καί ὅσο πλησιάζουν τόν Θεό, πλησιάζουν μεταξύ τους καί ὅσο πλησιάζουν μεταξύ τους, πλησιάζουν τόν Θεό. Μέ τόν ἴδιο τρόπο ἄς ἐννοήσουμε καί τόν χωρισμό'.

10. Οἱ συγκλονιστικές ἐπισημάνσεις περὶ ἀγάπης τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου μᾶς διευκρινίζουν ὅμως καί κάτι ἄλλο ἐξόχως σημαντικό: ἡ ἀγάπη μέ τήν ἐννοια πού εἶπαμε συνιστᾶ καί τήν ἀληθινή γνώση τοῦ Θεοῦ. Γιατί λέει: ὁ μὴ ἀγαπῶν οὐκ ἔγνω στόν Θεόν, ὅτι ὁ Θεός ἀγάπη ἐστίν (Α' Ἰω.4, 9). Ὅτι εἶχε τονίσει ὁ προφήτης Ὡσηέ ἤδη ἀπό τήν Παλαιά Διαθήκη - ἀγάπη καί γνώση Θεοῦ σ' αὐτόν συνυπάρχουν - τό ἴδιο τονίζει καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης, ἐξηγώντας μας ἔτσι ὅτι ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ δέν ἔχει ἐγκεφαλικό καί νοησιαρχικό χαρακτήρα, ἀλλ' ἀπολύτως ἐμπειρικό, ὅταν συναντᾶται ἡ ἀνθρώπινη θέληση μέ τή χάρη τοῦ Θεοῦ.

Γι' αυτό και ή πίστη μας δέν έχει τόσο τήν ανάγκη τῶν κοσμικῶν γνώσεων και τῆς θύραθεν σοφίας, ὅσο τήν ἔτοιμη καρδιά, τήν ἀπλότητα δηλαδή ἐκείνη πού σπεύδει μέ παιδικό τρόπο νά ἀνταποκριθεῖ στήν κλήση τοῦ Κυρίου της. 'Εάν μή στραφῆτε και γένησθε ὡς τά παιδιά, οὐ μή εἰσέλθητε εἰς τήν Βασιλείαν τῶν Οὐρανῶν' (Ματθ. 8, 3). Κατά τή διατύπωση τοῦ μεγάλου νηπτικῶ ἀνδρός ἀγίου Διαδόχου Φωτικῆς: "Ὁ βυθός τῆς πίστεως, ὅταν τόν ἐρευνᾷ κανεῖς μέ περιέργεια, ἀναταράζεται, ἐνῶ ὅταν τόν παρατηρεῖ κανεῖς μέ ἀπλή και ἀπονήρευτη διάθεση, μένει γαλήνιος..." Ἄς πλέομε λοιπόν στό πέλαγος τῆς πίστεως μέ ἀπλότητα στή διάνοιά μας, γιά νά μπορέσουμε ἔτσι νά φτάσουμε στό λιμάνι τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. "Ὅλοι γνωρίζουμε ἄλλωστε ὅτι ὑπάρχουν ἀνθρωποι ἐστερημένοι κοσμικῆς μόρφωσης, ἀλλά μέ ἐμπειρία Θεοῦ μεγάλη. Καί ὑπάρχουν ἐκεῖνοι πού μπορεῖ νά ξέρουν πολλά, ἀλλά νά τούς λείπει τελικῶς τό 'ἐν οὐ ἔστι χρεία'.

Εἶναι περιττό ἀσφαλῶς νά ποῦμε ὅτι δέν ὑποβαθμίζουμε ἔτσι τήν ἀξία τῶν ἐπιγείων μορφωτικῶν ἀγαθῶν, ἀλλά τήν ὑπερτίμησή τους στά θέματα τῆς πίστεως. Ὅπου ὅμως ὑπάρχει ὁ συνδυασμός - ή ἐμπειρικῆ ἀγάπη και ή κοσμική μόρφωση - ἐκεῖ πράγματι ὑπάρχει τό εὖ τῆς θεολογίας, ὁ καρπός και τό φύλλωμα μαζί, ὅπως τό ἔχει ἐκφράσει ἔξοχα ὁ οἰκουμενικός διδάσκαλος Μέγας Βασίλειος μέ τή γνωστή ὀνομασθεῖσα θεολογία τοῦ κάλλους.

11. Ἡ ἀγάπη πρὸς τόν συνάνθρωπο πού θεωρεῖται και τό πιό καιρίο στοιχεῖο πού ἀποδεικνύει τήν ἀλήθεια τῆς ἀγάπης και πρὸς τόν Θεό ἔχει χαρακτηριστικά βεβαίως πού τήν διαφοροποιοῦν ἀπό ὅποιανδήποτε ἀνθρώπινη και κοσμική κατανόησή της. Καί ἐν πρώτοις εἶναι μυστήριο μεγάλο τό ὄριο πού θέτει ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ: 'ἀγαπήσεις τόν πλησίον σου ὡς σεαυτόν'. Ὁχι δηλαδή μία ἀγάπη πού στοχεύει στόν ἑαυτό μου - αυτό συνιστᾷ τήν παρά φύσιν κατάστασή της ὡς ὁ ἴδιος ὁ ἐγωισμός, συνεπῶς ή ἴδια ή ἀμαρτία - οὔτε μία ἀγάπη πού βαίνει παράλληλα πρὸς τόν ἑαυτό μου ὡς ἕνα δοῦναι και λαβεῖν μέ τόν συνάνθρωπο - μία κατά φύσιν ἀγάπη πού εἶναι οὐδέτερη ἀπό πλευρᾶς ἠθικῆς. Ἀλλά μία ἀγάπη ὑπέρβασης, γιατί σέ κάνει νά βλέπεις τόν ἑαυτό σου στό πρόσωπο τοῦ ἄλλου. Ὁ ἄλλος δηλαδή εἶναι ὁ ἀληθινός ἑαυτός σου, πού σημαίνει ὅτι ὅσο ἀνοίγεται σ' αὐτόν, ὅσο τόν διακονεῖς, ὅσο θυσιάζεται ἀκόμη γι' αὐτόν, τόσο βρίσκεις τόν ἴδιο και ἀληθινό ἑαυτό σου. Ἀπό τήν ἀποψη αὐτή ὁ ἑαυτός σου γίνεται ὁ κόσμος ὅλος, γι' αυτό και ὄχι τυχαῖα ἔχει χαρακτηρισθῆ ὁ χριστιανός ὡς ὁ παγκόσμιος και οἰκουμενικός ἄνθρωπος.

Ποῦ νά σταθοῦν ἐδῶ οἱ φιλοσοφίες πού θέτουν ὡς κέντρο τό ἐγώ τοῦ ἀνθρώπου; Ποῦ κυρίως νά σταθεῖ ὁ δαιμονισμός ἐκείνου πού τόλμησε νά ψελλίσει ὅτι 'ὁ ἄλλος εἶναι ή κόλασή μου'; Γιά τήν πίστη μας ὁ ἄλλος εἶναι ὁ μυστικός ἑαυτός μας, κι ἀκόμη περισσότερο ὁ κρυμμένος Χριστός.

Γι' αυτό 'καί ἀπό τόν πλησίον μας ἐξαρτᾶται ἡ σωτηρία μας. Ἄν κερδίσουμε τόν ἀδελφό μας, τόν Χριστό κερδίζουμε'. Καί: 'Εἶδες τόν ἀδελφόν μου, εἶδες Κύριον τόν Θεόν σου'.

Μία τέτοια ἀγάπη, ὑπέρ φύσιν καί χαρισματική, βιούμενη στήν Ἐκκλησία καί βιωμένη ἀπό τούς ἁγίους μας, ἔχει ὑμνηθῆ καί δοξολογηθῆ. Καί μάλιστα ἀπό τόν τρισμέγιστο ἀπόστολο Παῦλο, ὁ ὁποῖος στό 13^ο κεφ. τῆς Α' πρὸς Κορινθίους ἐπιστολῆς του πράγματι τῆς ἐπλεξε τό καλύτερο ἐγκώμιο, τό ὁποῖο ὄχι μόνο εὐφραίνει τίς καρδιές μας, ἀλλά καί μᾶς 'χειουργεῖ' ὀδυνηῶς, ἀφοῦ ὁ λόγος του ὡς δίστομος μάχαιρα κτυπᾶ κατάβαθα τά ἐγωιστικά φρονήματά μας.

Ἐάν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀγγέλων λαλῶ καί τῶν ἀνθρώπων, ἀγάπην δέ μή ἔχω, γέγονα χαλκός ἤχων ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον.

Καί ἐάν ἔχω προφητείαν καί εἰδῶ τά μυστήρια πάντα καί πᾶσαν τήν γνῶσιν, καί ἐάν ἔχω πᾶσαν τήν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἶμι.

Καί ἐάν ψωμίσω πάντα τά ὑπάρχοντά μου, καί ἐάν παραδῶ τό σῶμά μου ἵνα καυθῆσωμαι, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν ὠφελοῦμαι.

Ἡ ἀγάπη μακροθυμεῖ, χρηστεύεται, ἡ ἀγάπη οὐ ζηλοῖ, ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται, οὐκ ἀσχημονεῖ, οὐ ζητεῖ τά ἑαυτῆς, οὐ παροξύνεται, οὐ λογιζεται τό κακόν, οὐ χαίρει ἐπί τῇ ἀδικίᾳ, συγχαίρει δέ τῇ ἀληθείᾳ.

Πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ἐλπίζει, πάντα ὑπομένει. Ἡ ἀγάπη οὐδέποτε ἐκπίπτει.

... Νυνί δέ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη, τά τρία ταῦτα. Μείζων δέ τούτων ἡ ἀγάπη'.

Ἐκ τῶν πραγμάτων λόγῳ ἐλλείψεως χρόνου εἶναι ἀδύνατο νά σχολιάσουμε ὅλα τά ἐπιμέρους παραπάνω γνωρίσματα τῆς ὑπερφυοῦς αὐτῆς ἀγάπης. Σέ ὀρισμένα ὅμως σημεία εἴμαστε ὑποχρεωμένοι νά μείνουμε. Ὅπως:

(α) Ἡ ἀληθινή τοῦ Χριστοῦ ἀγάπη δέν εἶναι λόγια. Τό μνημόνευσε παραπάνω καί ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος, τό τονίζει ἐδῶ καί ὁ ἀπόστολος Παῦλος. Μπορεῖ κανεῖς νά μιλάει ὁμορφα, νά μιλάει γιά τόν Θεό καί τόν ἄνθρωπο, νά μπορεῖ νά μιλάει ἀκόμη καί τῇ γλώσσᾳ τῶν ἀγγέλων. Ὅλα αὐτά εἶναι ἕνας κρότος, ἕνας ἄδειος ἀέρας, ἂν δέν πηγάζουν ἀπό μία ἀγαπῶσα καρδιά στήν ὁποία νά ἀναπαύεται τό Πνεῦμα τοῦ Θεοῦ. Ὁ λόγος μέ ἄλλα λόγια τότε πράγματι ἔχει νόημα καί ἰσχῦ, ἂν συνιστᾶ καρπό τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πού εἶναι ἀγάπη. Γι' αὐτό ἄλλωστε καί ἔχει τόση ξεχωριστή σημασία στήν ἀσκητική παράδοση τῆς Ἐκκλησίας μας ἡ σιωπή. Πρόκειται γιά τήν ἐνσυνείδητη προσπάθεια περιορισμοῦ τῶν λόγων, ὥστε νά μιλάει κανεῖς μέ τόν Θεό καί νά

φωτίζεται από Αυτόν. Ἐλλωστε καί ἡ ἴδια ἡ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας κατανοεῖται ὡς καρπός προσευχῆς καί ὄχι λογικῶν καί νοερῶν ἀκροβατισμῶν. *Ἐὶ προσεύχη ἀληθῶς, θεολόγος εἶ. Καί εὶ θεολόγος εἶ, ἀληθῶς προσεύχη.*

(β) Στίς ἡμέρες μας βλέπουμε τήν τεράστια σημασία πού ἀποδίδουν πολλοί στούς χαρισματούχους Γέροντες, ἐκείνους πού γιά τούς πολλούς μπορεῖ νά προφητεύουν καί νά γνωρίζουν πράγματα πέρα ἀπό τά κοινῶς ἀνθρώπινα. Ἄς θυμηθοῦμε γιά παράδειγμα τό τί θάμβος προκαλοῦσε στούς ἀνθρώπους ἡ χαρισματική ἰκανότητα τοῦ ἁγίου Γέροντος Πορφυρίου νά ὑποδεικνύει τό μέρος πού ὑπῆρχε νερό. Ὅπως καί τό θάμβος πολλῶν συνανθρώπων μας καί σήμερα, μπροστά στίς προφητεῖες τίς ὁποῖες εἶχε διατυπώσει ὁ Γέροντας Παῖσιος γιά τό μέλλον τῆς πατρίδος μας καί σύνολης τῆς ἀνθρωπότητος. Κι ὅμως! Γιά τόν ἀπόστολο τέτοιες ἰκανότητες δέν σημαίνουν τίποτε. Ἐκεῖνο πού εἶχε καί ἔχει πάντοτε σημασία εἶναι ἄν κανεῖς ἀγαπᾷ τόν πλησίον του ἀληθινά καί ἔμπρακτα. Κι εἶναι ἀλήθεια ὅτι καί οἱ ἅγιοι αὐτοὶ Γέροντες, ὅπως καί ὄλοι οἱ ἅγιοι τῆς Ἐκκλησίας μας, στήν ἀγάπη ἐπικέντρωναν τήν προσοχή ὄλων. Τήν ἀγάπη στόχευαν μέσα ἀπό τίς ἐκδηλώσεις τοῦ ξεχωριστῶν χαρισμάτων τους. Ὅλα τά χαρισματικά φαινόμενα, χωρίς τήν ἀγάπη, τά θεωροῦσαν ἀποπροσανατολιστικά.

(γ) Αὐτό πού παραξενεύει ἀπό τόν ἀπόστολο εἶναι ἡ ἀναφορά του στήν πίστη. Πῶς εἶναι δυνατόν κάποιος νά ἔχει τή μεγάλη πίστη γιά τήν ὁποία κάνει λόγο ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, καί ὅμως νά μή δικαιώνεται; *Καί ἐάν ἔχω πᾶσαν τήν πίστιν, ὥστε ὄρη μεθιστάνειν, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν εἶμι.* Ἡ ἐξήγηση δέν φαίνεται νά εἶναι δύσκολη. Καί μόνο καταρχάς ἄν θυμηθοῦμε ὅτι πίστη μπορεῖ νά ἔχουν καί τά δαιμόνια, ἐπαρκεῖ πρὸς ἀπάντηση. Διότι *καί τά δαιμόνια πιστεύουσι καί φρίττουσιν* (Ἰακ. 2, 20). Ἄρα μόνη ἡ πίστη, χωρίς τήν ἐμφύχωσή της ἀπό τήν ἀγάπη, εἶναι καί πάλι ἄνευ περιεχομένου. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος σέ ἄλλο σημεῖο θά τό ἐρμηνεύσει: ἡ πίστη εἶναι ζωντανή καί βρίσκεται σέ ἐνέργεια, μόνο κάτω ἀπό τήν πνοή τῆς ἀγάπης. *Πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη* (Γαλ. 5, 6). *Ὅτι στήν οὐσία ἐξαγγέλλει καί ὁ ἀδελφότης Ἰάκωβος μέ τό γνωστό 'ἡ πίστις χωρίς τῶν ἔργων νεκρά ἐστίν'* (2, 21). Συνεπῶς ἡ ἀγάπη συνιστᾷ τό παρόν τῆς πίστεως. Μπορεῖ δηλαδή κάποιος νά ἀποδέχεται τόν Χριστό, ἀκόμη καί ὡς Θεό καί ὡς ἄνθρωπο, νά ἀποδέχεται τήν παρελθοντική παρουσία Του καί τό ἔργο πού ἐπιτέλεσε, ἀλλά ἡ πίστη του αὐτή νά μήν ἐπηρεάζει τή ζωή του. Δέν μιλάμε τότε γιά πραγματική καί ἀληθινή πίστη. Λεῖπει ἀπό αὐτήν τό κυριώτερο στοιχεῖο τῆς πού δέν εἶναι ἄλλο ἀπό τή ζωντανή παρουσία τοῦ Θεοῦ. Καί πόσο πραγματι πέφτουμε στήν παγίδα αὐτή πολλοί χριστιανοί! Ἐτοιμοί νά ὁμολογήσουμε τήν πίστη μας, ἀλλά, ὅπως εἶπαμε καί παραπάνω, μέ ἐχθρότητα καί ἀντιπαλότητα

πρός κάποιους συνανθρώπους μας. Μᾶλλον πολλοί χριστιανοί ἔχουμε δημιουργήσει καί δημιουργοῦμε τόν δικό μας χριστιανισμό, ἐνῶ τόν ἴδιο τόν Χριστό τόν ἔχουμε κάνει πέρα, ὡς ξεπερασμένο!

(δ) Κι ἀκριβῶς μέσα στό ἴδιο σκεπτικό βρίσκονται καί τά λόγια τοῦ ἀποστόλου σχετικά μέ τό μαρτύριο γιά τήν πίστη. Νά δίνεις καί τή ζωή σου γιά τόν Χριστό καί νά μήν ὠφελεῖσαι καθόλου! Ἡ παραδόξητα στό ἀπώγειό της! *‘Καί ἐάν παραδῶ τό σῶμά μου ἵνα καυθήσωμαι, ἀγάπην δέ μή ἔχω, οὐδέν ὠφελοῦμαι!’* Ναι, γιατί μπορεῖ νά μείνει κάποιος σταθερός στήν ὁμολογία τῆς πίστεώς του, ἀκόμη καί χάνοντας τή ζωή του μαρτυρικά, γιά ἓνα πείσμα, γιά μία ἐπιβεβαίωση τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ του. Δέν εἶναι λίγοι οἱ μάρτυρες στόν κόσμο τοῦτο γιά λόγους ιδεολογίας, θρησκευτικούς, ἐθνικούς. Κι ὅμως *‘εἰκῆ ἔμαρτύρησαν!’* (Πρβλ. Α΄ Κορ. 15, 2). Γι’ αὐτό καί ἡ Ἐκκλησία μας εἶναι ἐξαιρετικά προσεκτική στό εἶδος μαρτυρίου κάποιου, προκειμένου νά διακηρύξει τήν ἀγιότητά του ἢ ὄχι. Πολλοί ἐθνομάρτυρες εἶναι ἀκριβῶς μάρτυρες γιά τήν πατρίδα, ἀκόμη καί κληρικοί, ἀλλ’ ὄχι καί ἱερομάρτυρες. Τό κριτήριό πάντοτε εἶναι ἡ ἀγάπη. Ἀγάπη πού ἐκτείνεται καί πρὸς τούς ἐχθρούς. Ἐκεῖ φανερόνεται περίτρανα ἡ χάρις τοῦ Θεοῦ πού ἔχει κάποιος ἢ ὄχι.

(ε) Κι ἀκόμη – δέν ὑπάρχει τέλος στήν ἄβυσσο τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ - ὁ ἀπόστολος κάνει λόγο γιά τήν ἀγάπη ἀναφέροντας καί τήν ἐλπίδα. *‘Νυνὶ δέ μένει πίστις, ἐλπίς, ἀγάπη. Μείζων δέ τούτων ἡ ἀγάπη’*. Κι εὐλόγως: μέ τόν θάνατο κάποιου ἢ μέ τή Δευτέρα Παρουσία τοῦ Κυρίου καί ἡ πίστη καί ἡ ἐλπίδα χάνονται. *‘Εἴτε δέ προφητεῖαι καταργηθήσονται• εἴτε γλῶσσαι, παύσονται• εἴτε γνῶσις, καταργηθήσεται’* (Α΄ Κορ. 13, 8). Τό μόνο πού παραμένει εἶναι ἡ ἀγάπη. Γι’ αὐτό καί χαρακτηρίζεται *‘μείζων’* ὄλων. Κι ἐπιπλέον, γιατί ὅπως καί ἡ πίστη χωρίς τήν ἀγάπη δέν ἔχει νόημα, καταντᾶ μάλιστα καί δαιμονική κατάσταση, τό ἴδιο καί ἡ ἐλπίδα. Χωρίς ἀγάπη ἡ ἐλπίδα μένει μετέωρη. Τί νά ἐλπίσεις χωρίς τήν ἐνέργεια τοῦ παρόντος, πού εἶναι ἡ ἀγάπη; Ἡ ἐλπίδα λοιπόν εἶναι ἡ ἐπέκταση τῆς ἀγάπης. Ἡ ἀγάπη πού προσβλέπει καί πρὸς τό μέλλον. Αὐτή συνιστᾶ τήν αἰωνιότητα, γιατί αὐτή μόνη διατηρεῖται ἐσαεὶ ὡς παρουσία Θεοῦ. *‘Ἡ ἐλπίς οὐ καταισχύνει, ὅτι ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἐκκέχυται ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν διὰ Πνεύματος Ἁγίου τοῦ δοθέντος ἡμῖν’* (Ρωμ. 5, 5). Ὑπάρχει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ στίς καρδιές μας, γι’ αὐτό καί ἡ ἐλπίδα μας εἶναι στέρεη καί ὑπαρκτή.

(στ) Καί τέλος, θεμέλιο τῆς ἀγάπης, ἡ ὁποία στηρίζεται στήν πίστη τοῦ Χριστοῦ καί ἐκβάλλει στήν ἐλπίδα σ’ Αὐτόν, εἶναι ἡ ταπεινωση. *‘Ἡ ἀγάπη οὐ περπερεύεται, οὐ φυσιοῦται’*. Πῶς εἶναι δυνατόν ἄλλωστε νά ὑπάρχει φυσίωση καί ὑπερηφάνεια, ἐκεῖ πού ὑπάρχει ἡ παρουσία Ἐκείνου πού εἶπε *‘μάθετε ἀπ’ ἐμοῦ ὅτι πρᾶός εἰμι καί ταπεινός τῆ καρδία’*;

(Ματθ. 11, 29). Ἐκείνου πού ντύθηκε τή στολή τῆς ταπεινώσεως προκειμένου νά ἔρθει στόν κόσμο; Ὅπου λοιπόν ἀναδύεται ἔστω καί ἐπ' ἐλάχιστον ἡ ὑπερηφάνεια, ἐκεῖ ἤδη ἔχει φυγαδευθῆ ἡ ἀγάπη. Κι ὅπου ἀνατέλλει ἡ ταπεινώση, ἐκεῖ ἤδη ἔχει κάνει τήν ἐμφάνισή της καί ἡ ἀληθινή ἀγάπη. Γι' αὐτό καί οἱ ἅγιοι Πατέρες μας τονίζουν τόσο πολύ τήν ἀρετή τῆς ταπεινώσεως. Διότι χωρίς αὐτήν ὅλα τά ἀνθρώπινα εἶναι μετέωρα καί ἀνυπόστατα. Ἐπίσης ταπεινοφροσύνης, πάντα τὰ ἡμέτερα ἔωλα', κατά τόν ποιητικό λόγο τοῦ ὁσίου Ἰωάννου τῆς Κλίμακος.

Σεβασμιώτατε, σεβαστοί Πατέρες καί ἀδελφοί,

ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Νύσσης μᾶς ὑπενθυμίζει ὅτι ὁ Κύριος μακάρισε ὄχι ἐκεῖνον πού ξέρει κάτι γιά τόν Θεό, ἀλλ' αὐτόν πού ἔχει μέσα του τόν Θεό, τό ἔν ἑαυτοῖς σχεῖν τόν Θεόν'. Τό διαρκές καί ἐπίμονο ζητούμενο τῆς πίστεώς μας, τό ὁποῖο συνιστᾶ καί τήν ὄντως πνευματική ζωή, εἶναι ἡ παρουσία τοῦ Θεοῦ στή ζωή μας, ἡ ἀπόκτηση τοῦ Πνεύματος τοῦ Θεοῦ στήν ψυχή καί τό σῶμα μας. Ὁ μόνος δρόμος γιά τήν ἀπόκτηση αὐτή εἶναι ἡ ἀπόδυση στόν ἀγῶνα τῆς ἀγάπης. Ἀγῶνας πού προϋποθέτει τή συνέργεια τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ καί τῆς δικῆς μας θέλησης, δηλαδή τήν ἔνταξη τοῦ ἀνθρώπου στό ζωντανό σῶμα τοῦ Χριστοῦ, τήν Ἐκκλησία. Ὅπως γιά νά συντονιστοῦμε μ' ἕναν ραδιοφωνικό ἢ τηλεοπτικό σταθμό, πρέπει νά συντονίσουμε τό ραδιόφωνο ἢ τήν τηλεόραση στά κύματα πού ἐκπέμπει ὁ σταθμός, κατά τόν ἴδιο τρόπο γιά νά συντονιστοῦμε μέ τόν Θεό, γιά νά τόν ἰσχυριστοῦμε καί στόν δικό μας δέκτη, τήν ἴδια τήν ψυχοσωματική ὑπόστασή μας, ἀπαιτεῖται νά συντονιστοῦμε στά κύματα πού Ἐκεῖνος ἐκπέμπει. Κι ἐκεῖ πού ἐκπέμπει μονίμως καί χωρίς διακοπές ὁ Θεός εἶναι ἡ ἀγάπη. Στήν πράξη τῆς ἀγάπης, ἔστω καί μέσα ἀπό τίς παρεμβολές τῶν παθῶν μας καί τοῦ ἀρχεκάκου διαβόλου, ἀρχίζουμε καί νιώθουμε τήν ὑπερφυᾶ παρουσία τῆς χάριτος Του, πού σημαίνει ὅτι εἰσερχόμαστε στό δικό Του θεϊκό ἐπίπεδο. Δέν εἶναι τυχαῖο ὅτι ὁ χριστιανός ἔχει χαρακτηρησθῆ ἀπό κάποιους ἐκκλησιαστικούς Πατέρες ὡς ἔν σαρκί περιπολῶν Θεός'. Ἡ ἔμπρακτη ἀγάπη μέ ἄλλα λόγια, αὐτό πού ζητεῖ ὁ Κύριος, μᾶς ὁδηγεῖ στήν παραδοξότητα τοῦ μυστηρίου τῆς ὑπαρξῆς, πού συνιστᾶ ἀγνωσία γιά τούς ἀλλοδόξους ἀλλά καί τούς ἐλλειμματικούς χριστιανούς: νά πατᾶμε στή γῆ καί νά ζοῦμε στούς Οὐρανούς. Ἄν ὁ ἀγνωστος συγγραφέας τῆς καταπληκτικῆς ἔπιστολῆς πρὸς Διόγνητον - ἀπό τὰ θεωρούμενα διαμάντια τῆς πρωτοχριστιανικῆς γραμματείας - χαρακτήριζε παράδοξη καί θαυμαστή τή ζωή τῶν χριστιανῶν ὡς ὑπερβαίνουσα τή φυσική ζωή τῶν ἄλλων ἀνθρώπων, ἦταν γιατί ὑπῆρχε σ' αὐτήν τό θυσιαστικό στοιχεῖο τῆς ἀγάπης τους: νά προσφέρονται διακονικῶς καί ἀνιδιοτελῶς γιά χάρι τῶν ἄλλων, ἔστω καί τῶν ἐχθρῶν, κατά τό πρότυπο τοῦ Ἐσταυρωμένου Κυρίου τους. Ἀλλά αὐτό σημαίνει

καί τή σωτηρία τους καί τήν ἔνδοξη εἴσοδό τους στή Βασιλεία τοῦ Θεοῦ. Τελικῶς τό 'ἀγάπα καί κάνε ὅ,τι θέλεις' πού ἀποδίδεται στόν ἱερό Αὐγουστίνο, μπορεῖ νά θεωρηθεῖ, ὀρθά νοούμενο, ὡς ὁ πυρήνας τῆς ὅλης χριστιανικῆς βιοτῆς, γιατί ἐκφράζει τό κέντρο τῆς ζωῆς καί τῆς διδασκαλίας τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ μας.